

A MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM
DIAPOZITÍV-SOROZATA

A HÁZITYÚK
A LIBA
A KACSA
A PULYKA

Óvodák számára

Kiadja:
Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

Készült
AZ ORSZÁGOS
TANSZERGYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
Kutatási és Filmgyártási Főosztályának irányításával

Iványi Gergely
Dr. Kovács György
Szakács Mihályné

munkája

Utánnnyomás az 1970. évi kézirat alapján készült

Diafilm hny. 3069 — 200 pld.

F. k.: Hári Ferenc

Ez a diapozitív sorozat, I-IV-ig való bontásban, dobozonként 25-25, összesen 100 képet tartalmaz. A sorozat témakörei és témái:

- 1./ A ház körül élő négylábu állatok és kicsinyeik: a macska, a kutya, a sertés, a tehén, a ló, a juh, a kecske, a házinyul,
- 2./ A háziszárnyasok: a tyuk, a liba, a kacska, a pulyka.

A képsorozat témái, az egyes képek tartalma, az ábrázolás felfogása és technikai megoldása alkalmazkodik az óvodai környezetismeret programjához, annak törzsanyagához kíván egyféle szemléltetőeszközt biztosítani.

A képek összeállításánál a következő szempontokat vettük figyelembe:

- a./ Az állatok életkörülményeit és életmódjukat olyan gyermekek számára mutatjuk be elsősorban, akiknek nincs lehetőségük az állatokat közvetlenül, természetes környezetükben megfigyelni.
- b./ Vonzóak és hasznosak a képek olyan gyermekeknek is, akik ismerik ugyan a felsorolt állatokat, de még nem volt elég alkalmuk a pontosabb megfigyelésre, az emberrel való kapcsolatuk, hasznuk és jelentőségük megismerésére.

E szempontoknak megfelelően olyan képeket készítettünk, amelyek alkalmasak az egyes állatok sajátos jegyeinek, mozgásformáinak, életmódjának, környezetének, az emberrel való kapcsolatának a bemutatására. Az ember és az állat kapcsolatán belül jelentős számú képcsoport szemlélteti az ember gondoskodását és az állatok hasznát.

A képek felhasználásakor körültekintően figyelembe kell venni a gyermekcsoportok tapasztalatainak, ismereteinek szintjét, a témák feldolgozása során megoldandó didaktikai feladatokat, illetve a korcsoportok szerint differenciálódó követelményeket, valamint az oktatási folyamatnak a képek alkalmazására legmegfelelőbb mozzanatait.

Az egyes korcsoportokban tehát más-más didaktikai feladat megoldásához használhatjuk fel a képeket. A kiscsoportban például az év végére előírt követelmény, hogy a gyermekek ismerjék fel az azonos csoportba tartozó, csak külső jegyeikben (nagyságban, színben) eltérő állatokat. Ehhez jó szemléltető anyagot nyújtanak a program anyagához összeválogatott képek. Elősegítik a felismerést, a megnevezést, az összehasonlítást.

Vagy például a középső csoport számára előírt követelmény, hogy tudják felsorolni a ház körül élő állatokat. Ehhez is, valamint az egyre pontosabbá váló megfigyeléshez, elemzéshez, az azonos és eltérő jegyek egybevetésével a lényeges jegyek kiemelésének gyakorlásához igen hasznos anyagot szolgáltatnak e képek.

A nagycsoportban ugyancsak jól használhatók bizonyos logikai műveletek (pl. kiegészítés, összefüggések felismertetése) gyakoroltatásához. Év végére előírt követelmény e korcsoportban: tudják pl. a háziszárnyasokat a többi ismert madárral összehasonlítani, az ismert állatokat felsorolni, a különböző állatokat környezetük szerint csoportosítani. Mindezekhez nélkülözhetetlen a sorozat képanyaga.

A képek a megismerési folyamat bármelyik fázisában felhasználhatók. Sikerral alkalmazhatók módszertanilag például kiscsoportban, a foglalkozások kezdeményezésére, nagyobb csoportokban is az érdeklődés felkeltésére, az aktivitás fokozására, a figyelem koncentrálására. A téma feldolgozásának befejező szakaszában az ismeretek rendszerezését, rögzítését, ellenőrzését, gyakorlati felhasználását segítik elő.

E sokféle felhasználás kiaknázása csak úgy lehetséges, ha a képsorozatot megbontjuk. Az egyes dobozokban elhelyezett sorozatokat tehát - bár a képek számozva vannak és néhány esetben bizonyos folyamatokat is érzékeltetnek egymásutániségükkel - ne tekintsük szétválaszthatatlan egységeknek. Didaktikai céljainknak megfelelően válogassuk ki, csoportosítsuk, kombináljuk őket. A különböző állatok összehasonlítása, a meghatározott szempontú elemzések és osztályozások nyilván szükségessé teszik a más-más témájú képek kiemelését és egymás utáni vetítését. Így kell eljárunk például, ha ahhoz az általánosításhoz akarjuk eljuttatni a gyermekeket, hogy az állatok nagy gonddal és szeretettel nevelik kicsinyeiket. Az egymás után vetített képek sora ebben az esetben: a macska a kiscicákkal, a kutya a kiskutyussal, a sertés a malacokkal, a tehén borjával, a ló csikájával, a kótló csibéivel stb. Ugyancsak változatos képsorozatot kapunk akkor is, ha az állatok hasznát bemutatva vetítjük a különféle (állati eredetű) élelmiszereket és ruházati cikkeket, vagy amikor azt akarjuk szemléltetni, hogyan táplálkoznak s mit esznek az állatok.

A sorozatban vannak olyan állatok is, amelyek nem képezik a foglalkozások anyagát, (pl. a ló, a juh, a szamár). Ezeket foglalkozáson kívül is fel lehet használni, irodalomhoz is, de ha az óvoda környezetében él egyik vagy másik állat, akkor a foglalkozáson is feldolgozható.

A fentiekben felsorolt példákkal azt is szeretnénk érzékeltetni, hogy e diapozitív-sorozattal a gyermek sokirányú fejlesztését kívánjuk elősegíteni.

Az új program célkitűzéseinek valóra váltásához sok ötletre, a gyermekek aktivitását kiváltó és fenntartó sokféle eszközre van szükség. Ezek egyike lehet ez az érdekes, színes diapozitív-sorozat. Igazán hatásos eszközzé azonban csak akkor válik, ha másféle eszközökkel és módszeres eljárásokkal együtt alkalmazzuk. Nem volna célszerű csak diafilmek alkalmazásával a gyermekeket egyoldalú, passzív szemlélődésre nevelni. Hangsúlyozzuk, hogy e diaképekkel - bármennyire vonzóak és életszerűek is - nem a valóság eleven szemléletét, a közvetlen tapasztalatszerzést kívánjuk helyettesíteni (kivéve az olyan eseteket, amikor a gyermek nem juthat az ábrázolt állatok közelébe), hanem elsősorban a már közvetlenül érzékelt valóság ismételt megközelítését, a képi ábrázolással az emlékképek, tapasztalatok felidézését, újra átélését, tömörítését, új szempontok szerinti elrendezését, a kritikus megfigyelés és elemzés, a látó-, gondolkodó- és kifejezőképesség fejlesztését kívánjuk szolgálni.

A húzityuk. A liba. A kacska. A pulyka.
(A ház körül élő állatok IV.)

A 25 képből álló diasorozat képeit - különböző céllal - fel lehet használni minden óvodai korcsoportban. A képek témája lehetővé teszi, hogy azokat a legkisebbek csoportjában is megértsék, kedvvel nézegessék.

A képek többsége külön-külön mutatja be a különböző háziszárnyasokat. Néhány kép pedig mintegy összefoglalja az előzőek anyagát, úgy, hogy közben lehetőséget teremt újabb ismeretek szerzésére, összehasonlítására, a megfigyelték elmélyítéséhez.

A falusi gyermekeknek bőségesen van alkalmuk a háztáji baromfitartás megfigyelésére, de részükre is hasznosak a képek. Tapasztalataik tudatosodhatnak, rendszerezettebbé válnak, az esetleges hiányzó ismereteik kiegészülhetnek. A városi gyermekek számára meg különösen nélkülözhetetlenek.

A nagyüzemi baromfitartás bemutatásának más a rendeltetése, hiszen ezt sem a falusi, sem a városi gyermek nem, vagy csak nagyon ritkán tudja közvetlenül megfigyelni, holott a korszerű óvodai oktatás nem mondhat le a korszerű és a gyermekek által is felfogható jelenségek bemutatásáról.

A képek nemcsak az állatok életmódját mutatják be, hanem betekintést nyújtanak a baromfifeldolgozás és felhasználás módzataiba is. Itt elsősorban a gyermekek mindennapi élményeiből indultunk ki. A baromfigondozással kapcsolatos képek példát mutatnak arra vonatkozóan, hogy az óvodás

gyermek hogyan vehet részt a felnőttek mellett az állatok gondozásában. Így ezeket a képeket nagyszerűen felhasználhatjuk a munkára nevelés és az állatok iránti szeretet kialakítására is.

A képanyag összességében lehetővé teszi, hogy a baromfiak életét ne elszigetelten vizsgálják a gyermekek, hanem tudják kapcsolni a járulékos munkafolyamatokhoz is. Pl. készülődés húsvétra, baromfipiac, baromfifeldolgozó üzem, tollfosztás stb.

Az eddig ismertetteken túlmenően a képek bemutatják a különböző fejlődési szakaszban levő baromfiakat, ezzel a világnézeti nevelés óvodai lehetőségeihez nyújtunk segítséget. A képek, amelyeken a nagyok mellett a kicsinyek is láthatók, alkalmasak a köztük levő különbségek megfigyeltetésére (pihe-toll, sárga csibe - kendermagos, vagy fehér tyuk, kis csibe - tyuk és kakas). A képek érzelmi hatásuknál fogva is alkalmasak az értelmi erők megmozgatására, megfigyelésre, összefüggések felismerésére, fogalmak tisztázására, a szókincs fejlesztésére.

A képek leírása

1. kép: Tyukok a baromfiudvarban:
A kép közepén kukorékoló kakas látható. Előre tekint, magasan tartja a fejét. Körülötte fehér és vörösbarna tyukok kapirgálnak és esznek.

2. kép: Baromfietetés

Előtérben sok barnás színű, magot csipegető tyuk. Egy asszony magot szór az éhes tyukhadnak. Ugy szórja, hogy mindegyik állat hozzáférjen. A háttérben két szalmakazal látható. A szalmakazal tövében szoktak pihenni a tyukok.

3. kép: Mindennapra egy tojás!

Barna tyuk a tojásfészekben. A fészekben már van egy tojás. Most még nyugodtan ül a tyuk, de bizonyára rövidesen kotkodácsolásával fogja jelezni, hogy megvan a friss tojás.

4. kép: Tyukanyót ráültetik a tojásra!

Nagy, kétfülű fonott kosárban tojások. Éppen ráültetik tyukanyót. Vajon miért?

5. kép: Tyukanyó a tojásokon

A kosárban nyugodtan ül a tyukanyó. Időnként le száll a fészkeről: eszik, iszik, majd ismét vissza ül a tojásokra. Testével melegíti azokat. Így lesz a tojásból kiscsirke.

6. kép: Kikelnek a tojásból a kiscsirkék

A kép a csirkekikelés mozzanatát ábrázolja. A még ép tojások mellett sok törött tojáshéj látható. Azokból már kikeltek a csirkék. Két csirkét látunk. Az egyik "ázott", éppen most bujt ki a tojásból, a másik megszáradva teljes szépségében áll a tojások között.

7. kép: Kötlős vezeti a csibéit

A képen a barna kötlős vezeti kicsibéit. Sétára indulnak. Ismerkednek a világgal. Vigyáz rájuk a tyukanyó!

A 4-7. kép folyamatában mutatja be a csirkekel-tetést a fészekkészítéstől a fészekrakásig. A képek érzelmi hatásuk mellett igen alkalmasak az események sorrendjének ábrázolására, a gyermeki képzelet megindítására, a gyermekek gondolatainak elrendezésére, az események elmondásának megkönnyítésére.

8. kép: Tojás-raktár

Hosszu, ferdén elhelyezett pulton két nagy lány válogatja, nagyság szerint rendezgeti a tojásokat. A tárolókban sok szép friss tojást látunk. Innen szállítják azokat az üzletekbe.

9. kép: Keltetőgép-állomás

A keltető-szekrények hosszú sora betölti az egész képet. Az egyik előtérben levő szekrény ajtaja nyitva van. Láthatók benne a rekeszek, tele tojásokkal. - A tojásokat melegen kell tartani.

10. kép: Kikeltek a kicsirkék

Egy keltetőgép-részlet közelről mutatja be a rekeszeket, itt már kikeltek a kicsirkék. Szépen állodognak és ülnek, pihennek. Hamarosan elszállítják őket innen, s enni és innivalót kapnak.

11. kép: Tyukfarm

Korszerű nagyüzemi tyukólat látunk. Hatalmas helyiség, világos ablakok. Sok-sok fehér tyuk van benne. Megbeszélhetjük, hogy mennyivel másképpen folyik a tyukfarmon az etetés és az itatás. Itt önetető és önitató van. Mindig eszik és iszik a tyuk, amikor megéhezik.

A 9-11. kép anyagát jól felhasználhatjuk a háztáji tyuktartással való összehasonlításra, az ismeretek felidézésére és azok újszerű alkalmazására.

12. kép: A baromfi-piac

Tyukokkal teli ketrecek sorakoznak a piacon. Az eladó kezében egy tyuk van. Eladásra kínálja. Előtte áll egy vevő. Alkudozik, válogat. Honnan került a sok tyuk a piacra?

13. kép: Libák a vízparton

Fűves területen álló és ülő libacsoport. Előttük víz. Néhány liba nézegeti a vizet. Vajon miért? A libák a legkülönbélebb helyzetben, szemben és oldalnézetben, vagy hátulról nézve láthatók. Tesztük, alakjuk, testrészeik megfigyelhetők. Nagy a begyük. Mivel lakhattak jól?

14. kép: Libák

A vízből kijövő libák csoportja. Két liba szárnyát mozgatva rázza le magáról a vízcseppeket. Mindegyik liba feltartja a fejét. Vajon mit figyelhetnek? Az egyik liba a vizet szemléli, biztosan talált ott valami jó falatot.

15. kép: Libacsalád

A liba "mama" és a gunár látható kicsinyeikkel. A képen jól kivehető a kislibák sárga pihéje, a kifejlett fehér tollu libák jellegzetes tartása. A nagy libák figyelnek, vigyáznak kicsinyeikre. Előttük kukorica és zöldtakarmány, a háttérben egy tyúk.

16. kép: Vigyáznak a kicsinyekre

A vízben usznak a libák. A nagy libák közrefogják a kislibákat. A kicsik bizonyára az uszást gyakorolják. Az uszó állatok "méltóságteljes" mozdulata esztétikailag élményt is nyújt.

A 15. és 16. kép jól érzékelteti a nagy libák gondoskodását kicsinyeiről. A hangulatos képek bizonyára élményszerűen hatnak a gyermekekre és gondolkodtatásra készítetik őket, érzelmi hatásuk is megmutatkozik.

17. kép: Libasor

Egy sorban lépegetnek a libák. Mennek a legelőre. Még üres a begyük. Háttérben bozótos erdő-részlet látható. Az oldalnézetben ábrázolt libák minden testrésze jól kivehető.

A libákról készült képeken nagyszerűen be tudjuk mutatni a libák főbb jellemző vonásait: testrészeit, életét, táplálékát, a nagy és kicsiny libák megkülönböztető jegyeit.

18. kép: Nagyüzemi kacsatenyészet

Folyórészlet. A vízben és a vízparton rengeteg

kacsa. Különböző testhelyzetben. Némelyik kacsa vízbe dugott fejjel látható. A parton önetető és önitató.

19. kép: Kiskacsák a vízben

Fehér és tarka kiskacsák láthatók a képen. Mocsaras, nádas, igazi kacsáknak való táj. Az apró vízi állatokat: békákat, halakat keresik a vízben. Van ameylik a vizet szürcsöli. A kép bal oldalán levő kiskacsán jól látható a teli begy.

20. kép: A falatozó kiskacsák

Sárga pelyhes kiskacsák összevágott zöld salátát esznek. Ott van előttük a víz is. A kiskacsáknak még el kell készíteni az eledelt: darával kavart, összevágott levelekkel etetik.

21. kép: Kacsatető a vízben:

Az etető körül falánk, enivaló után kapkodó, uszó kacsák. Sok vizet isznak, a vízből sok táplálékot összeszednek.

A 18-21-es képek sokoldaluan mutatják be a kacsák életét, fejlődését. Megértethetjük, hogy miért nevezzük a kacsát falánk állatnak. Megfigyelhetjük, hogy miért szeret a víz mellett élni.

22. kép: Liba és kacsa

A kép egyik oldalán ülő-álló, legelő libák, a másik oldalon ugyanilyen helyzetben kacsák. A kép igen alkalmas az összehasonlításra, az egyező és eltérő jegyek felismertetésére. A liba

és kacsza megkülönböztetése sokszor még felnőtteknek is problémát okoz.

23. kép: Pulyka

A képen egy sötét színű, felfuvalkodott pulyka látható. Háttérben rét. A pulyka kiereszti szárnyait, felborzolja tollazatát, nyakát behuzza: mérges.

24. kép: A pulyka és csibéi

Fűves kertben, magas kerítéssel körülvéve, egy felfuvalkodott pulyka közelében néhány kisebb pulyka látható. Színük fehér, de van sötét színű pulyka is. Vajon miért tenyésztene fehér tollu baromfiakat (pulykát, tyukot...)?

25. kép: Baromfiudvar-részlet

A képen tyuk, kacsza, csirke, kakas, kismalac együttesen látható. Mindegyik eszi a kiszórt magvakat. Békésen élnek egymás mellett. A háttérben különböző tárgyak, itató és mosléktároló edények. A gyerekek láthatják az állatok színét, összehasonlíthatják méreteiket, az állatokkal való törődés fontosságát.

